

บทที่ ๔

ความเหมือนกันของกฎแห่งกรรมกับกฎแห่งแรงดึงดูด

การที่รอนดา เบร์น กล่าวว่า ความคิดมีแรงดึงดูดเป็นการค้นพบความลับอันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ ในบทที่ ๓ นั้น โดยเฉพาะผู้คนทางซีกโลกตะวันตก เมื่อผู้คนต่าง ๆ ได้ทดลองนำกฎนี้ไปใช้ ปรากฏว่ามันเกิดขึ้นจริง ความคิดมีแรงดึงดูดจริงๆ การค้นพบนี้จึงเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ผู้คนทั่วโลกตื่นเต้น แต่การค้นพบนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นเหมือนดังเช่นเมื่อครั้งที่กาลิเลโอ ค้นพบว่าโลกมีแรงดึงดูด และหลังจากนั้นอีกนับร้อยปี เซอร์ไอแซก นิวตัน จึงสามารถนำมาใช้ในทางปฏิบัติได้จริง ซึ่งการค้นพบของนิวตันนั้นเป็นการค้นพบทางรูปธรรม แต่การค้นพบแรงดึงดูดทางความคิดเป็น การค้นพบทางนามธรรมและนามก็เป็นต้นกำเนิดของรูป การใช้พลังแห่งความคิดเป็นพลังที่ไร้ขีดจำกัดของมนุษย์ที่จะช่วยให้เราได้อะไรสิ่งของที่ปรารถนา ไม่ว่าจะเป็นเงินทอง สุขภาพ ความรัก หรือแม้แต่ในเรื่องของความสัมพันธ์

จากตุลยภาพแห่งธรรมชาติที่ว่า เมื่อมีแรงกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีแรงปฏิกิริยาสะท้อนกลับเสมอ (action = reaction) เพราะระหว่างเรากับโลกหรือสิ่งแวดล้อมนั้น ต่างฝ่ายต่างรักษาเสถียรภาพระหว่างกัน^๑ ซึ่งปฏิกิริยานี้จะสะท้อนกลับตามความจริงที่ว่ามนุษย์ย่อมเป็นไปตามการกระทำของตนเอง ทุกการกระทำของมนุษย์จะก่อให้เกิดผลต่อเนื่องในธรรมชาติ (consequence) และอานิสงส์ (feedback) มาสู่ผู้กระทำเสมอ เกิดกลไกเป็นปวงกรรม จึงถือเป็นหลักได้ว่าหากเราทำ ความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับโลกมากแค่ไหน โลกก็จะกลับคืนเท่ากับความเปลี่ยนแปลงที่โลกได้รับเสมอ

ดังนั้นการกระทำกรรมที่ดีมีพลังสร้างสรรค์ จะนำพาชีวิตไปสู่ความสุขอันสูงสุดได้คือการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ผลแห่งการกระทำจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเจตนาในขณะที่ทำ หากมีเจตนาดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ จริใจด้วยความปรารถนาดี ย่อมมีอานิสงส์มากกว่าการทำอะไรอย่างเสียมิได้หรือทำอะไรอย่างมีเงื่อนไข การทำดีนั้นดีตั้งแต่คิดที่จะทำ หมายถึงการมีจิตใจที่เป็นกุศล มีความตั้งใจที่ดี และขณะที่ลงมือกระทำ และหลังจากลงมือกระทำแล้ว มีจิตใจสดชื่นยินดีอนุโมทนา ผลแห่งการสร้างกรรมดีก็เกิดขึ้นเองตามกฎแห่งกรรมซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของมันเพราะกฎแห่งกรรมนั้นเที่ยงธรรมเสมอ

^๑ พระภัสสร ฐิตวิมลโน (ภาวิไล), สมดุลโลก สมดุลใจ สมดุลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๒.

จากการศึกษาในเรื่องกฎแห่งกรรมกับกฎแห่งการดึงดูด ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์ความเหมือนกันของกฎทั้งสอง ซึ่งได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ๓ ประการ สรุปได้ ดังนี้

๔.๑ วิเคราะห์ความเหมือนด้านความหมาย

กฎแห่งกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ กฎที่กล่าวถึงกระบวนการก่อกรรมและการให้ผลของกรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผลและต้องประกอบด้วยเจตนาแล้วจึงกระทำด้วยกาย วาจา ใจ ส่วนคำว่า กรรม หมายถึงการกระทำทั้งทางกาย วาจา และทางใจ ที่ประกอบไปด้วยเจตนาหรือการกระทำที่เป็นไปด้วยความจงใจ จนเกิดเป็นผลสำเร็จแห่งการกระทำนั้นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเจตนาในการกระทำนั้นเอง และเจตนาต้องถูกผลักดันจากกุศลและอกุศลก่อให้เกิดเป็นการกระทำออกมา ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของผู้ทรงคุณวุฒิที่ระบุว่า กฎแห่งกรรมนั้นเป็นกฎที่ขึ้นอยู่กับเจตนาและเป็นลักษณะของเหตุและผล ดังนี้ว่า

“...กฎแห่งกรรมเป็นกฎธรรมชาติที่สะท้อน cause & effect ว่า การกระทำเป็นสาเหตุแห่งผลของการกระทำ และบางกรณีส่งผลทันที บางกรณียังไม่ทันส่งผลทันทีเมื่อยังไม่มีเหตุปัจจัยที่เหมาะสม...กฎแห่งกรรมมีเจตนาเป็นตัวชี้วัด”^๒

“...กฎแห่งกรรม มาจากคัมภีร์ของศาสนาพุทธ อธิบายเกี่ยวกับเรื่องของการกระทำและผลของการกระทำ เน้นย้ำว่า ทุกการกระทำจะมีผลของการกระทำนั้น ตามหลักเหตุและผล”^๓

ส่วนเจตนา นั้น คือการกระทำ การพูด ที่แสดงออกมาภายนอกโดยจงใจ ความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นชั่วครู่ชั่วขณะแล้วผ่านไปในจิตใจและระลึกหรือนึกขึ้นมา ล้วนมีเจตนาประกอบอยู่ด้วยทั้งสิ้นซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของผู้ทรงคุณวุฒิที่ระบุว่า เจตนา นั้น คือ “...ความคิดในทางใจ คิดอยู่ในใจ เป็นมโนกรรม กรรมที่สำเร็จทางใจ เช่นการคิดโลภอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตน ความพยาบาทอาฆาตต่อบุคคลอื่น ความคิดที่ผิดทำนองคลองธรรม”^๔ เพราะเจตนาเมื่อเกิดขึ้นครั้งหนึ่งก็คือกรรมเกิดขึ้นครั้งหนึ่ง เมื่อเจตนาเกิดขึ้นก็คือมีกิจกรรมเกิดขึ้นในจิตแล้ว แม้เป็นเพียงความคิดเล็กน้อย แต่เมื่อสั่งสมพอกเข้าไว้เป็นเครื่องปรุงแต่งคุณสมบัติของจิตที่อยู่ภายใน เมื่อมากขึ้นจิตเสพความคิดนั้นบ่อยๆหรือความคิดนั้นขยายผลออกมาก็จะแสดงออกเป็นลักษณะนิสัย บุคลิกภาพ และความ

^๒ สัมภาษณ์ รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร, รองศาสตราจารย์ คณะพุทธศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกร็ดวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ ดร.เอกพันธ์ ไกรจักร, อาจารย์พิเศษ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

^๔ สัมภาษณ์ ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

ประพจน์ของบุคคลนั้นๆ เจตนาในการกระทำดีเรียกว่ากุศลกรรม ส่วนเจตนาในการกระทำชั่วเรียกว่าอกุศลกรรม

กฎแห่งการดึงดูด (Law of Attraction) หมายถึงพลังความคิดทั้งในด้านที่ดีหรือความคิดบวก และในด้านที่ชั่วหรือความคิดลบ เป็นเจตนารมณ์อันแรงกล้าทั้งด้านดีหรือด้านชั่วที่บุคคลคิดซ้ำแล้วซ้ำอีก ซึ่งความคิดนั้นจะเป็นไปโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม จนเกิดเป็นมโนภาพที่ชัดเจนฝังประทับอยู่ในจิตใต้สำนึกหรืออวัจจิต และเกิดเป็นคลื่นความถี่ที่ส่งเข้าหาคลื่นความถี่เดียวกัน จนดึงดูดสิ่งที่เหมือนกันหรือสิ่งที่เป็คลื่นความถี่เดียวกันเข้าหากันแล้วบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ตามที่คิดหรือปรารถนา โดยผ่านคำสำคัญ ๓ คำ คือ “ขอ” “เชื่อ” และ “รับ” เช่นเดียวกับทฤษฎีของผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งให้ความเห็นหรืออธิบายเกี่ยวกับการดึงดูดว่า เป็นกฎที่เป็นธรรมชาติของสิ่งที่มีความเหมือนกันจะถูกดึงดูดเข้าหากัน ดังนี้

“...กฎแห่งการดึงดูดเป็นกฎธรรมชาติที่มีกำลังเหนี่ยวนำเข้าหากันของสิ่งเหนี่ยวนำที่มีสภาพเหมือนกัน หรือเป็นไปในทางเดียวกัน หรือมีสมรรถนะที่เอื้อต่อกัน เช่น แม่เหล็กเหนี่ยวนำแม่เหล็ก หรือคลื่นความถี่วิทยุที่ตรงกันก็จูน (jun) กันติด”^๕ “...หรือพิจารณาในแง่จิตนิยาม จิตที่คิดลบตลอดก็เหนี่ยวนำให้จิตมัวหมอง มีดมน”^๖

“...กฎแห่งการดึงดูดเป็นความคิดที่คิดถึงสิ่งนั้นซ้ำๆจนกระทั่งสิ่งนั้นสำเร็จ เป็นการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่ดี”^๗

“...กล่าวได้ว่ากฎแห่งกรรมและกฎแห่งการดึงดูดเป็นอันเดียวกันถึงแม้จะคิดอยู่ในใจซ้ำ ๆ”^๘

“...กฎแห่งการดึงดูดมุ่งอธิบายในเรื่องของการสร้างเจตนา (formation of will) และผลที่เกิดจากแรงความคิดนั้น”^๙

^๕ สัมภาษณ์ รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร, รองศาสตราจารย์ คณะพุทธศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร, รองศาสตราจารย์ คณะพุทธศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

^๙ สัมภาษณ์ ดร.เอกพันธ์ ไกรจักร, อาจารย์พิเศษ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

ในโลกทางตะวันตกนั้นได้ยอมรับว่าพลังจากการสั่นสะเทือนจากตัวมนุษย์นั้นมีจริง เป็นพลังที่เกิดจากร่างกาย คำพูด การกระทำและความคิด^{๑๐} ทุกครั้งที่เราใช้ความคิดทั้งในทางบวก หรือความคิดในด้านดี เช่นความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดี ความมั่งคั่ง ความคิดในทางลบ หรือความคิดในด้านที่ไม่ดี เช่นความเกลียด ความโกรธ เครียดแค้น ชิงชัง ความยากจน การมีสมาธิ อย่างจดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือลบก็ตามจะเกิดพลังสั่นสะเทือนไปถึงสิ่งนั้น และเกิดเป็นคลื่นความถี่ดึงดูดสิ่งที่มีคลื่นความถี่เดียวกันให้เข้าหากัน

ในการวิเคราะห์ความเหมือนด้านความหมายสามารถแสดงได้ ดังตาราง

๔.๑.๑ ตารางสรุป ความเหมือนกันด้านความหมาย

กฎแห่งกรรม	กฎแห่งการดึงดูด	สรุปความเหมือน
- กล่าวถึงเหตุและผลของการกระทำ โดยการกระทำนั้นต้องประกอบไปด้วยเจตนาทั้งที่เป็นฝ่ายกุศลและอกุศลซึ่งเจตนา นั้นจะถูกผลักดันจากกุศลมูลและอกุศลมูลก่อให้เกิดเป็นกุศลกรรมและอกุศลกรรม ทางกาย วาจา ใจ โดยกุศลและอกุศลนั้นจะเป็นปัจจัยให้เกิดผลเป็นวิบากตามสมควรแก่การกระทำนั้น	- กล่าวถึง ความคิด หรือเจตนา ร ม ณ์ อัน แร ง ก ล้ำ ที่ชัดเจนฝังลงสู่จิตใต้สำนึก ซึ่งความคิดนั้นไม่ว่าจะเป็นไป ในฝ่ายดีก็ตามฝ่ายชั่วก็ตาม สามารถถูกกระตุ้นให้กลายเป็นแรงดึงดูดหรือแรงจูงใจให้มีพฤติกรรม การกระทำออกมาตามแรงดึงดูดหรือแรงจูงใจนั้นๆ และได้รับผลตามสิ่งที่ปรารถนานั้น	- ทั้งกฎแห่งกรรมและกฎแห่งการดึงดูด ต่างก็กล่าวถึงเหตุและผลของการกระทำโดยมีเจตนา หรือความคิดทั้งในด้านที่เป็นกุศลมูลหรือความคิดในฝ่ายดี และอกุศลมูลหรือความคิดในฝ่ายชั่ว เป็นสิ่งที่กระตุ้นทำให้เกิดแรงจูงใจหรือแรงดึงดูดให้เกิดการกระทำตามเหตุหรือความคิดและได้รับผลตามการกระทำนั้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในด้านของความหมายทั้งกฎแห่งกรรมและกฎแห่งการดึงดูด มีความเหมือนกัน โดยเป็นความเหมือนในลักษณะที่เหมือนในคุณสมบัติที่มีอยู่ภายในตัวบุคคล แบบฝังลึกในทางพุทธศาสนาเรียกว่าเจตนาที่เป็นกุศล อกุศล ส่วนกฎแห่งการดึงดูดหมายถึงสิ่งที่ เป็นความคิดที่ฝังอยู่ในจิตใต้สำนึก กฎแห่งกรรมได้อธิบายกระบวนการก่อกรรมและการให้ผลของกรรม อย่างเป็นเหตุเป็นผลของการกระทำ ทั้งทางกาย วาจาและใจ ในลักษณะต่างๆที่เริ่มจากเจตนาใน การกระทำที่เป็นไปด้วยความจงใจ จนเกิดเป็นผลสำเร็จแห่งการกระทำนั้น ๆ โดยมีกุศลมูลและอกุศลมูล

^{๑๐} วิศิษฐ์ ศรีพิบูลย์, Law of Vibration มนตราสั่นสะเทือน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟิสิกส์ เซ็นเตอร์, ๒๕๕๒), หน้า ๗.

ซึ่งนำมาสู่ผลของการกระทำหรือวิบากที่ได้รับที่แตกต่างกันไป ไม่สามารถที่จะนำผลดีหรือผลชั่วมาแลกเปลี่ยนกันได้ ส่วนกฎแห่งการดึงดูดอธิบายถึงกระบวนการในเรื่องของพลังความคิดทั้งในฝ่ายดีและฝ่ายชั่วจนเกิดเป็นมโนภาพที่ชัดเจนจนฝังประทับอยู่ในจิตได้สำนึก โดยผ่านคำสำคัญ ๓ คำ คือ “ขอ” “เชื่อ” และ “รับ” ด้วยการสร้างเจตนารมณ์อันแรงกล้า คิดซ้ำแล้วซ้ำอีกจนเกิดเป็นมโนภาพที่ชัดเจนประทับในจิตได้สำนึก จนก่อให้เกิดเป็นความศรัทธาและมุ่งมั่น แล้วแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมตามที่ได้ตั้งเจตนาไว้ และรับผลจากการดึงดูดนั้นก็คือได้รับสิ่งที่ต้องการหรือสิ่งที่ปรารถนาจากความคิดนั้น

๔.๒ วิเคราะห์ความเหมือนด้านหลักการปฏิบัติ

ในทางพระพุทธศาสนาธรรมนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งในกระบวนการวงจรแห่งปฏิจสมุปบาทที่อธิบายกฎของธรรมชาติ ซึ่งสามารถแยกส่วนกระบวนการออกเป็นวัฏฏะ ๓ คือกิเลส กรรม และวิบาก วนเวียนกันอยู่อย่างนี้เป็นวัฏฏะ ตลอดเวลาของการดำเนินชีวิต กิเลสเป็นแรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อให้เกิดผลอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อได้รับผลนั้นแล้วก็ยินดีพอใจหรือไม่ยินดีพอใจแล้วแต่กรณี หลังจากได้รับผลแล้วจะส่งผลให้มนุษย์เก็บยึดเอาไว้ ต่อเมื่อได้รับสิ่งกระตุ้นเราให้กิเลสพุ่งออกมาอีกก็กระทำการอีก หมุนวนต่อไปไม่รู้จบตราบเท่าที่ยังไม่สามารถตัดกิเลสได้ขาด ดังนั้นการกระทำทุก ๆ อย่างจึงมีที่มาจากกิเลสอันเป็นเหตุให้กระทำด้วยเจตนา มีผลให้ได้รับความสุขหรือความทุกข์ตามแต่เหตุและผล และส่งผลให้เกิดกิเลสต่อเนื่องไปอีก

ส่วนหลักการปฏิบัติหรือแนวทางที่นำไปสู่การพ้นทุกข์(เพื่อออกจากวัฏฏะ๓) นั้นหลักที่สำคัญที่ควรปฏิบัติ คือ “มรรคมีองค์ ๘”^{๑๑} “...หลักการปฏิบัตินั้น ได้มาจากการขยายความด้วยหลักธรรมอื่นๆ ที่อธิบายลักษณะของกรรม (กุศลกรรม อกุศลกรรม) และแนวทางการกระทำที่นำไปสู่การพ้นทุกข์ (มรรค ๘)”^{๑๒} ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสไว้ว่าเป็นหนทางเดียวที่จะดับทุกข์ เป็นหนึ่งในอริยสัจ ๔ จึงเรียกอีกอย่างว่า ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์ ประกอบด้วย

- ๑) สัมมาทิฐิ คือความเห็นที่ถูกต้องตามกฎธรรมชาติที่เป็นจริง
- ๒) สัมมาสังกัปปะ คือมีความคิดที่ดีไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น
- ๓) สัมมาวาจา คือไม่พูดโกหก ไม่พูดให้ผู้อื่นโกรธ ไม่พูดเรื่องไม่มีหลักฐาน ไม่พูดให้

คนทะเลาะกัน

- ๔) สัมมากัมมันตะ คือมีการกระทำที่เหมาะสม ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ผิดลูกเมียผู้อื่น

^{๑๑} ส.ส. (ไทย) ๑๘/๘/๑๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ดร.เอกพันธ์ ไกรจักร, อาจารย์พิเศษ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

- ๕) สัมมาอาชีวะ คือไม่ประกอบอาชีพที่เป็นบาป
- ๖) สัมมาวาเยมะ คือมีความเพียรพยายามในการทำดี
- ๗) สัมมาสติ คือมีความรู้สึกตัวอยู่เสมอ
- ๘) สัมมาสมาธิ คือมีความตั้งมั่นตั้งใจในด้านดี

ในภูมิขุสุตระท่านพระภูมีจะได้ทูลถามพระพุทธเจ้าว่า หากบุคคลต้องการจะบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ ต้องคิดแบบไหน ต้องคาดหวังว่าจะได้หรือต้องทั้งไม่คาดหวังและคาดหวังไปพร้อมกัน หรือควรต้องคิดแบบไหนอย่างไร พระองค์ตรัสว่าหากเราไม่ทำในสิ่งที่ควรทำ (มรรคมีองค์ ๘) ไม่ว่าเราจะคิดอย่างไรเราก็ไม่สามารถบรรลุอรหันต์ได้ หากเราทำในสิ่งที่ควรทำ (มรรคมีองค์ ๘) ไม่ว่าเราจะคิดอย่างไรเราก็สามารถบรรลุอรหันต์ได้ ซึ่งพระองค์ตรัสในภูมิขุสุตระ ความว่า

“...สมณะหรือพราหมณ์พวกใดพวกหนึ่งเป็นมิจฉาทิฎฐิ (มีความเห็นผิด) เป็นมิจฉาสังกัปปะ (มีความดำริผิด) เป็นมิจฉาวาจา (มีการเจรจาผิด) เป็นมิจฉา กัมมันตะ (มีการงานผิด) เป็นมิจฉาอาชีวะ (มีการเลี้ยงชีพผิด) เป็นมิจฉาวายามะ (มีความเพียรผิด) เป็นมิจฉาสติ (มีความระลึกผิด) เป็นมิจฉาสมาธิ (มีความตั้งใจผิด) ถ้าแม้สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้น ตั้งความหวังแล้วจึงประพฤติพรหมจรรย์พวกเขาก็ไม่สามารถบรรลุได้ ถ้าแม้ไม่ตั้งความหวังก็มีไข้ ไม่ตั้งความหวังก็มีไข้ แล้วประพฤติพรหมจรรย์พวกเขาก็ไม่สามารถบรรลุผลได้ ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะอุบายอันไม่แยบคาย พวกเขาจึงไม่สามารถบรรลุผลได้...”^{๑๓}

พระพุทธองค์ยังทรงแนะนำให้เหล่าพุทธบริษัทให้ปฏิบัติตามมรรคมีองค์ ๘ เพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์คือกิเลส ซึ่งพระพุทธองค์ทรงเน้นย้ำถึงการกระทำ ดังที่ตรัสในภูมิขุสุตระว่า

“...การลงมือปฏิบัติในทางที่ถูกต้อง โดยทรงเปรียบเทียบการบรรลุอรหันต์เหมือนการที่เราต้องการนมวัว การกระทำที่ถูกต้องนั้นถึงจะทำให้เราได้นมวัวอย่างที่เราต้องการ นั่นคือเราต้องรีดที่นมวัวเท่านั้น แต่หากเราไปรีดที่อื่นเราก็จะไม่ได้นมวัว หากเราไม่ทำในสิ่งที่ควรทำโดยไปรีดนมที่เขาวัว ไม่ว่าเราจะคาดหวัง หรือไม่คาดหวัง หรือจะคิดอย่างไรก็ตาม เราก็จะไม่ได้นมวัว หากเราทำในสิ่งที่ควรทำโดยไปรีดนมที่นมวัว ไม่ว่าเราจะคาดหวัง หรือไม่คาดหวัง หรือคิดอย่างไรก็ตามเราก็จะได้นมวัว จึงกล่าวได้ว่าเราจะคิด จะรู้สึกหรือจะเชื่ออย่างไรก็ได้ ขอเพียงแต่เราทำในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม เราก็จะได้ในสิ่งที่เราต้องการ...”^{๑๔}

^{๑๓} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๒๓-๒๒๘/๒๕๖-๒๖๗.

^{๑๔} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๒๕/๒๖๑-๒๖๒.

พระพุทธศาสนาสอนให้นำแนวทางมรรคมีองค์ ๘ มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อความหลุดพ้นและเพื่อประสพผลสำเร็จในเป้าหมายของชีวิตทั้งในระดับโลกียะและโลกุตตระ ต้องเป็นไปด้วยความเพียร ด้วยความพยายาม ใช้วิริยะอุตสาหะของตนเองไม่ไขว่หวังอันนอนเทพเจ้า พระ หรือศาสดาองค์ใด เพราะไม่มีเทพเจ้าใดมีอำนาจเท่ากับความเพียร^{๑๕}

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของผู้ทรงคุณวุฒิที่ระบุว่า “สิ่งที่เป็นอุปสรรคกับความสำเร็จต่อเป้าหมายของกฎแห่งกรรม คือ กิเลส ๑๐ นีวรณ ๕...และอุปสรรคกับความสำเร็จต่อกฎแห่งการดึงดูด คือ การไม่ลงมือทำ ไม่มีความเพียรพยายาม”^{๑๖} และ “...ถ้าในอดีตเคยประกอบความเพียรมา ปัจจุบันมุ่งมั่นศรัทธาต่อพระรัตนตรัยจะเป็นแรงผลักดันให้มีโอกาสประสบความสำเร็จสูงในการปฏิบัติธรรม ศรัทธาที่เป็นพื้นฐานของปัญญาเท่านั้นที่จะผลักดันไปในทางกุศล แต่ถ้ามีศรัทธาอย่างไร ปัญญาไตร่ตรอง ความมุ่งมั่นอาจเป็นทิศทางที่เป็นอกุศลได้”^{๑๗}

ชีวิตที่ต้องการบรรลุเป้าหมายในระดับโลกียะ คือ ชีวิตที่มีความสุขตามวิสัยของผู้ที่ยังบริโภคมกาม (คือ เสพรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และอารมณ์ที่น่าชอบใจ) ซึ่งเป็นความสุขที่ไม่แน่นอนมีความสุขทุกข์เจือปน ความสุขในแบบนี้ฆราวาสต้องมีจริยธรรมกำกับด้วยเสมอ เช่นการใช้ชีวิตตามแนวทางมรรคมีองค์ ๘ เพื่อการดำเนินชีวิตด้วยความไม่มัวเมาในโลกียวิสัยมากจนเกินไป และมีแนวโน้มที่จะสละโลกียสุขเพื่อยกระดับจิตใจเข้าสู่โลกุตระด้วย

ชีวิตที่ต้องการบรรลุเป้าหมายในระดับโลกุตระ คือ ชีวิตที่มีความสุขอันบริสุทธิ์มีสันติสุขภายในที่สมบูรณ์ ไม่มีความสุขทุกข์เจือปน เป็นความสุขที่ปราศจากการพัวพันด้วยกิเลสตัณหา การบรรลุเป้าหมายในระดับนี้คือการบรรลุนิพพาน แต่ในระหว่างที่ยังต้องเวียนว่ายตายเกิดนั้นต้องอาศัยการประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เรียกการว่าการสั่งสมบารมี ซึ่งต้องอาศัยความอดทน ความยับยั้งชั่งใจ การพิจารณาด้วยปัญญาไตร่ตรองอย่างจริงจังและรอบคอบ

กล่าวได้ว่า トラบใดที่มนุษย์ยังปฏิบัติตามข้อปฏิบัติให้ถึงความดับแห่งกรรมนั้นก็ต้องปฏิบัติตามมรรคมีองค์ ๘^{๑๘} ซึ่งถือว่าเป็นฝ่ายกุศลมูลได้อย่างชัดเจน โดยปราศจาก โลภะ โทสะ โมหะ ซึ่งเป้าหมายในระดับโลกุตระนั้น การปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาในมรรคมีองค์ ๘ คือสิ่งที่ดึงดูดให้มนุษย์สามารถไปถึงเป้าหมายคือพระนิพพานและถึงแม้เป้าหมายในระดับโลกียะก็ตามก็ต้องปฏิบัติตาม

^{๑๕} เทพพร มังธานี, **พระเจ้าสิบชาติ**, (กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, ๒๕๔๓), หน้า ๔๕-๔๗.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร, รองศาสตราจารย์ คณะพุทธศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑.

^{๑๘} อภ.ฉก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๘.

หลักมรรคมืองค์ ๘ โดยมีความมุ่งมั่นเพียรพยายามและใช้ศรัทธาที่มีปัญญาไตร่ตรองถึงเหตุและผล ซึ่งก็ถือว่าเป็นแรงดึงดูดฝ่ายกุศล เช่นกัน

หลักการปฏิบัติตามกฎแห่งการดึงดูดนั้น นำเสนอผ่านคำสำคัญ ๓ คำ การตั้งจิตอธิษฐาน “ขอ” หลังจากนั้นให้ “เชื่อ” ว่าได้รับสิ่งนั้นแล้ว และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ “รับ” หมายถึงการสร้างความรู้สึก ความพอใจลบลบลิ้มรากับว่าได้รับสิ่งนั้นมาครอบครองจริงๆ

การ “ขอ” เป็นการบอกสิ่งที่ต้องการ ให้ความชัดเจนแน่นอนกับจิตใจตนเองว่าต้องการอะไร การทำเช่นนี้เป็นการสร้างความกระจ่างให้กับจิตใจของตนเองว่าต้องการอะไรอย่างแน่นอน ซึ่งกฎแห่งการดึงดูดจะตอบสนองต่อความคิดซ้ำๆ ที่มีอยู่ในใจ อาจกล่าวได้ว่าการขอนั้น แท้จริงก็คือ การตั้งจิตอธิษฐานในสิ่งที่เราปรารถนา เป็นการบอกจิต เป็นการบอกตอกย้ำ หรือประทับความปรารถนาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ในจิตใต้สำนึกของเรา จึงกล่าวได้ว่าการขอนั้นเปรียบเสมือนการตั้งเจตนาอย่างแน่วแน่ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ส่วนการ “เชื่อ” เป็นการลงมือกระทำทั้งโดยกาย วาจา ใจ เสมือนว่าได้รับสิ่งที่ขอนั้นเรียบร้อยแล้ว มีศรัทธามั่น เชื่อในสิ่งที่ยังมองไม่เห็นโดยไม่หวั่นไหว ด้วยศรัทธาแรงกล้าเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น พอใจและมั่นใจในสิ่งนั้น มีใจที่ยึดเหนี่ยวและมุ่งมั่น ไปตามสิ่งนั้นอย่างมีพลัง จนสามารถอุทิศทั้งชีวิต ร่างกายและจิตใจของเราให้สิ่งนั้น เมื่อศรัทธาเกิดขึ้นพลังแห่งความเชื่อก็จะเกิดขึ้น

สิ่งสุดท้ายคือการ “รับ” การทำความรู้สึกเหมือนกับว่าได้ครอบครองสิ่งนั้นเรียบร้อยแล้ว สร้างความรู้สึกที่ดีๆอย่างนี้จะนำพาเราเข้าไปอยู่ในคลื่นความถี่เดียวกับที่เราต้องการ วิธีปรับเข้าหาคลื่นความความรู้สึกดีๆ อย่างทันใจวิธีหนึ่งคือ บอกกับตัวเองว่า ขณะนี้ฉันกำลังรับ ฉันได้รับสิ่งดี ๆ ในชีวิตทุกอย่าง แล้วจงรู้สึกด้วยความรู้สึกราวกับว่าได้รับสิ่งนั้นจริง ๆ

กล่าวได้ว่า หลักการปฏิบัติตามกฎแห่งการดึงดูดนั้น ให้ความสำคัญผ่านคำสำคัญ ๓ คำ “ขอ เชื่อ รับ” นั่นก็คือการเน้นย้ำให้คนตั้งเจตนาในทางที่ดีอย่างแน่วแน่ในการที่จะก็ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่ตนปรารถนา จนฝังลึกเข้าไปสู่จิตใต้สำนึก จนเกิดเป็นความศรัทธาและมุ่งมั่น และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมตามที่ได้ตั้งเจตนาไว้ โดยการปฏิบัติตามหลักมรรคมืองค์ ๘ ซึ่งประกอบไปด้วยแรงจูงใจในฝ่ายดีก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประสบกับสิ่งที่ปรารถนา

ในการวิเคราะห์ความเหมือนด้านหลักการปฏิบัติสามารถแสดงได้ ดังตาราง

๔.๒.๑ ตารางสรุป ความเหมือนกันด้านหลักการปฏิบัติ

กฎแห่งกรรม	กฎแห่งการดึงดูด	สรุปความเหมือน
-หลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อความหลุดพ้นและเพื่อ ประสบผลสำเร็จในเป้าหมาย ของชีวิตทั้งในระดับโลกียะ และโลกุตตระ ต้องใช้ความ มุ่งมั่น เพียรพยายามและใช้ ปัญญา ดำเนินชีวิตตามหลัก มรรคมิองค์ ๘	-นำเสนอหลักปฏิบัติโดยผ่านคำ สำคัญ ๓ คำ คือ “ขอ” “เชื่อ” “รับ” ซึ่งเปรียบเสมือนเจตนา หรือความคิดที่ตั้งใจเพื่อกระทำ สิ่งต่างๆ ส่วนแนวทางการ ปฏิบัติเพื่อไปให้ถึงเป้าหมาย หรือเจตนาในในระดับโลกียะ (ความต้องการในสิ่งที่ปรารถนา แบบบุคคลทั่วไป) และใน ระดับโลกุตตระ(ความหลุดพ้น) การปฏิบัติตามหลักมรรคมิ องค์ ๘ ซึ่งประกอบไปด้วย แรงจูงใจหรือแรงดึงดูดในฝ่ายดี หรือการตั้งเจตนากระทำในสิ่ง ที่ดีด้วยความมุ่งมั่นและเพียร พยายาม เป็นสิ่งที่สามารถทำให้ บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการได้ ต่อไป	-หลักการปฏิบัติของทั้งสองกฎนี้ มีความเหมือนกัน ความสำเร็จ ในเป้าหมาย ของชีวิตใน ระดับโลกียะและโลกุตตระนั้น ต้องดำเนินชีวิตตามหลัก มรรคมิองค์ ๘ โดยใช้ความ มุ่งมั่น ความเพียรพยายามและ ใช้ศรัทธาที่มีปัญญาไตร่ตรอง แม้ว่าในเบื้องต้น กฎแห่ง การดึงดูดจะเน้นความสำเร็จ ของชีวิตในระดับโลกียะและเมื่อ บุคคลได้มีการน้อมนำความดี บุญกุศลมากเข้าจนประทับใจเข้าสู่ จิตใต้สำนึก เป้าหมายหรือความ ต้องการในชีวิตก็จะถูกยกระดับ ไปสู่ชั้น และโลกุตตระได้ ซึ่งก็ควรปฏิบัติตนตามหลัก มรรคมิองค์ ๘

กล่าวโดยสรุปได้ว่าหลักการปฏิบัติของทั้งสองกฎนี้เหมือนกัน

ทางพุทธศาสนาการดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรคมิองค์ ๘ ด้วยความเพียรพยายาม มีความมุ่งมั่นและมีศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาไตร่ตรอง จะเป็นแนวทางที่จะนำพาให้ไปสู่เป้าหมาย ในทุกระดับ ทั้งระดับโลกียะและในระดับโลกุตตระ ส่วนหลักการปฏิบัติตามกฎแห่งการดึงดูดนั้น การ “ขอ” “เชื่อ” “รับ” นั้นเปรียบเสมือนการตั้งเจตนาและแนวทางที่ได้แนะนำให้ปฏิบัติก็ต้อง เป็นไปตามหลักมรรคมิองค์ ๘ ซึ่งเป็นทางเดียวที่จะทำให้เราสามารถบรรลุถึงสิ่งที่เราต้องการได้

กฎแห่งกรรมชี้ให้เห็นถึงผลของการกระทำ ที่เกิดจากเจตนาที่เป็นกุศลหรืออกุศลไปดึงดูดให้เกิดการกระทำทางกาย วาจา ใจ ตามแรงของกุศล อกุศลนั้น ส่วนกฎแห่งการดึงดูดให้ความสำคัญกับ คำ “ขอ” “เชื่อ” “รับ” ซึ่งคำทั้งสามนี้เปรียบเสมือนเจตนาในการกระทำ คือมีเจตนาในการตั้งจิตอธิษฐานขอในสิ่งที่ปรารถนาให้เกิดเป็นมโนภาพจนฝังลึกเข้าสู่จิตใต้สำนึก และมีศรัทธาเชื่อในสิ่งที่ได้ตั้งเจตนาไว้ จนเกิดเป็นพฤติกรรมตามสิ่งที่ตั้งจิตอธิษฐานนั้น แนวทางการปฏิบัติเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายระดับโลกียะและในระดับโลกุตระ ซึ่งเป็นทางสูงสุดที่บุคคลทั้งหลายควรจะต้องไปให้ถึงนั้น การปฏิบัติตามหลักมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งประกอบไปด้วยแรงจูงใจหรือแรงดึงดูดในฝ่ายที่เป็นกุศลหรือการตั้งเจตนากระทำในสิ่งที่ดี เป็นสิ่งที่สามารถทำให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการได้ต่อไป

๔.๓ วิเคราะห์ความเหมือนด้านเป้าหมายและผลที่ได้รับ

การกระทำใด ๆ ที่มุ่งหวังผลหรือความสำเร็จนั้น ต้องประกอบไปด้วยเจตนา ความเชื่อ ความศรัทธา ความเข้าใจในสภาพแวดล้อมของสิ่งนั้น ๆ การประกอบเหตุปัจจัยอันเป็นไปเพื่อเกื้อกูลต่อผลสำเร็จที่คาดหวังนั้น ในทางพระพุทธศาสนามีการวางบริบทเรื่องเหตุและปัจจัยนั้นให้เป็นไปอย่างควบคู่กันทั้งทางรูปธรรมและนามธรรม คือแนะนำให้บุคคลเข้าไปสู่สิ่งแวดล้อมที่ดีและได้รับข้อมูลข่าวสารที่ดี นั่นคือทางหนึ่งที่จะทำให้จิตใจลาดขึ้นและมีปัญญารอบรู้ยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นเหตุปัจจัยที่จะหล่อหลอมความคิดให้เกิดเป็นเจตนาในการกระทำซึ่งนำไปสู่ความเจริญและความสำเร็จ บุคคลเมื่อปรารถนาผลแห่งความสำเร็จก็พึงพากเพียรคิดในทางที่เป็นกุศลและประกอบแต่เหตุดี เมื่อทำเหตุดีผลที่ตามมาย่อมเป็นผลดี ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญซึ่งให้ความเห็นหรืออธิบายเกี่ยวกับเป้าหมายและผลที่ได้รับของกฎทั้งสองว่ามีลักษณะที่เหมือนกัน “...เป้าหมายกฎแห่งกรรม คือความสุขอันเนื่องมาจากทำดี พูดดี และคิดดี แต่ถ้าทำไม่ดี พูดไม่ดี คิดไม่ดี ก็มีเป้าหมายคือความทุกข์”^{๑๙} “...ผลกรรมที่ไม่ดีเกิดขึ้นกับตนถ้าประกอบกรรมชั่ว จึงพยายามหลีกเลี่ยงกรรมชั่ว สร้างแต่กรรมดี”^{๒๐} “...เป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ร่วมของสองกฎนี้น่าจะเป็นการชักนำให้คนทำกรรมดี หรือ เป็นคนมีความคิดเชิงบวก เพื่อให้เกิดผลดีกับตัวเองในอนาคต”^{๒๑} และ“ผลหรือวิบากที่เกิดขึ้นจะต้องสัมพันธ์กับเหตุและต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ ที่จะทำให้ปรากฏเป็นผล...เมื่อใดที่มีปัจจัยประกอบเหตุในปัจจุบันอยู่ในภาวะที่อำนวยต่อการส่งผล เมื่อนั้นเขาก็

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโณม, ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชา มหาลาโลกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ดร.เอกพันธ์ ไกรจักร, อาจารย์พิเศษ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาลาโลกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ดร.เอกพันธ์ ไกรจักร, อาจารย์พิเศษ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาลาโลกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๐.

ได้รับผลของกรรม กฎแห่งกรรมมีความซับซ้อนละเอียดอ่อนมากกว่ากฎแห่งการดึงดูดแต่มีฐานะอย่างเดียวกัน”^{๒๒}

ในการวิเคราะห์ความเหมือนด้านเป้าหมายและผลที่ได้รับสามารถแสดงได้ ดังตาราง

๔.๓.๑ ตารางสรุป ความเหมือนกันด้านเป้าหมายและผลที่ได้รับ

กฎแห่งกรรม	กฎแห่งการดึงดูด	สรุปความเหมือน
-เป้าหมายกฎแห่งกรรมนั้นคือการที่คิดดี ทำดี พูดดีแล้วได้รับผลเป็นความสุข ส่วนการคิดไม่ดี ทำไม่ดี พูดไม่ดี ได้รับผลเป็นความทุกข์ และเป้าหมายขั้นสูงสุดคือการดับทุกข์และสิ้นกรรมโดยสิ้นเชิง	-เป้าหมายกฎแห่งการดึงดูดคือการได้รับผลจากการที่มีความคิดในเชิงบวก ความคิดในทางที่ดี แล้วก่อให้เกิดเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา ในเชิงบวก เชิงสร้างสรรค์ แล้วนำมาให้ได้รับผลที่เป็นความสุข ความดีงามจากความคิดนั้นๆ	-เป้าหมายและผลที่ได้รับของกฎทั้งสองคือการได้รับความสุขตามเจตนาดีในการกระทำ โดยเจตนาทางพระพุทธศาสนา นั่นคือกุศลมูลและอกุศลมูล ส่วนเจตนาในทางการดึงดูดคือความคิดในฝ่ายดีหรือความคิดเชิงบวกและความคิดในฝ่ายชั่วหรือความคิดเชิงลบ -กล่าวได้ว่ากุศลมูลดึงดูดให้คิดดี ทำดี พูดดี และได้รับผลเป็นวิบากดี เป็นความสุข อกุศลมูลดึงดูดให้คิดชั่ว ทำชั่ว พูดชั่ว และได้รับผลเป็นวิบากชั่ว -ส่วนความคิดที่ดี ความคิดเชิงบวกจะเป็นพลังดึงดูดสิ่งดีๆให้เกิดขึ้น การคิดดี ทำดี พูดดี จะได้รับผลเป็นความสุขใจ ความคิดที่ชั่ว ความคิดเชิงลบจะเป็นพลังดึงดูดสิ่งร้ายๆให้เกิดขึ้น การคิดชั่ว ทำชั่ว พูดชั่ว จะได้รับผลเป็นความทุกข์ใจ

^{๒๒} สัมภาษณ์ รศ.ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร, รองศาสตราจารย์ คณะพุทธศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๑.

กล่าวโดยสรุปแล้ว ในบริบทนี้มีความเหมือนกันของทั้งกฎแห่งกรรมและกฎแห่งการดึงดูด คือเจตนาในการกระทำ (กาย วาจา ใจ) ทั้งด้านที่เป็นกุศลและอกุศลและกิเลสซึ่งเป็นแรงขับหรือตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำเพื่อสนองความต้องการ กฎแห่งการดึงดูดกล่าวถึงความคิด ซึ่งอาจจะเป็นเพียงมโนกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ แต่เมื่อความคิดหรือมโนกรรมนั้นได้ถูกเก็บสะสมไว้ในภวังคจิตมากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ทำให้เกิดเป็นการกระทำทางกาย ทางวาจา ขึ้นมาได้ เช่นความคิดที่ดีเป็นบุญกุศล แม้จะเป็นแค่เพียงความคิดที่อยู่ในใจ แต่เมื่อนึกถึงสิ่งเหล่านั้นขึ้นมาเมื่อไรก็จะส่งผลให้เกิดความสุข ความอิ่มเอมใจได้ และเมื่อเหตุปัจจัยพร้อม ความคิดที่เป็นกุศลเหล่านั้นก็จะส่งผลออกมาเป็นการกระทำในด้านที่เป็นบุญเป็นกุศลออกมาได้

ส่วนผลที่ได้รับหรือวิบากแห่งกรรมนั้นก็มีความเหมือนกันกับกฎแห่งการดึงดูด โดยสามารถแบ่งผลได้เป็น ๔ ระดับ ในระดับแรกคือภายในจิตใจ การสั่งสมคุณสมบัติ คือกุศลธรรม และอกุศลธรรม คุณภาพของจิตที่มีอิทธิพลปรุงแต่งความรู้สึกรู้จักคิด ความนิยมชมชอบ ความสุขและความทุกข์ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ในระดับที่สองคือบุคลิกภาพ ส่งผลในด้านการความประพฤติ การแสดงออกการตอบสนองต่อบุคคลอื่น ๆ และต่อสถานการณ์หรือสภาพแวดล้อม ต่อมาคือในระดับวิถีชีวิต การชักนำให้บุคคลเข้าไปพบกับสิ่งที่น่าปรารถนาหรือไม่ปรารถนา พบความเจริญ ความเสื่อม ความสำเร็จหรือความล้มเหลว ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ ส่วนในระดับสุดท้ายคือระดับสังคม ความเป็นไปต่อสังคมก่อให้เกิดความเจริญ ความเสื่อม ความสุขสงบ ร่มเย็น ความทุกข์ยากเดือดร้อน ซึ่งผลในระดับนี้จะมีผลย้อนกลับเข้ามาสู่ตัวบุคคลเอง

ซึ่งผลในระดับภายในจิตใจและระดับบุคลิกภาพมีความสำคัญอย่างยิ่ง เช่น สภาพจิตใจของบุคคลนั้นๆ ความสนใจ ชอบ ไม่ชอบ ความสุข ความทุกข์ ความโน้มเอียง แนวทางแสวงสุขหรือระบายนทุกข์ในใจ จะชักพาในบุคคลนั้นนำไปพาตนเองเข้าสู่สถานการณ์ สภาพความเป็นไป และส่งผลต่อการตอบสนองต่อประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้พบเจอ ตามความคุ้นชินหรือตามสภาวะที่ได้ถูกบันทึกฝังลงสู่จิตใจของบุคคลนั้น และส่งผลสู่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคลนั้นๆซึ่งความเป็นอยู่ของบุคคลก็ส่งผลต่อสังคมอีกทอดหนึ่งด้วย

๔.๔ สรุปท้ายบท

กฎแห่งกรรมและกฎแห่งการดึงดูดนั้นเป็นตัวอธิบายถึงการกระทำของมนุษย์ในบริบทที่เหมือนกัน กฎแห่งกรรมนั้นหมายรวมถึงการกระทำทั้งทางกาย วาจาและใจ ที่มีเจตนาในการกระทำทั้งในฝ่ายกุศลและอกุศล และมีผลสัมฤทธิ์ของการกระทำซึ่งเรียกว่าวิบากเกิดขึ้น ส่วนกฎแห่งการดึงดูดนั้น ได้อธิบายความคิดที่มีพลังเข้มข้นที่สามารถเปลี่ยนความคิดนั้นเป็นมโนกรรมและก่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันให้เกิดการกระทำตามมโนกรรมได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม บุคคลคิดแล้วจึงกระทำกรรมด้วยกายวาจา ใจ”^{๒๓} ดังนั้นเจตนาซึ่งเริ่มจากความคิดจึงเป็นแก่นสำคัญที่สุดของการกระทำ การคิดให้ดี คิดให้เหมาะสมถูกต้องและคิดอย่างมีสติจะเป็นเหมือนแรงดึงดูดที่มีประสิทธิภาพสามารถลดบันดาลให้สำเร็จสมความปรารถนา

และแม้ว่าเราจะสามารถไปสู่เป้าหมายที่เราต้องการได้ โดยทำสิ่งที่ควรทำอย่างเดียว แต่สิ่งที่เราควรจะต้องเลือกทำด้วยนั้นคือการคิดในทางที่เป็นกุศล การคิดบวก ซึ่งจะทำให้เราเดินไปสู่เป้าหมายอย่างมีความสุขและไปถึงเป้าหมายที่เราต้องการแน่นอน การคิดถึงสิ่งที่เราต้องการโดยเชื่อมั่นว่าเราทำได้ (คิดบวก) และความคิดที่เหมาะสมแม้ว่าจะไม่ทำให้เราได้รับสิ่งที่เราต้องการโดยตรง แต่ก็ช่วยให้เราทำในสิ่งที่ควรทำได้ง่ายขึ้นมากขึ้น การทำด้วยความมุ่งมั่นมีความเพียรพยายามและใช้ศรัทธาที่มีปัญญาไตร่ตรองและลงมือทำอย่างถูกต้อง ก็คือประโยชน์ที่แท้จริงของการกำหนดความคิดให้เหมาะสมไม่ใช่การดึงดูดเป้าหมาย แต่เป็นการดึงดูดให้เราทำในสิ่งที่ควรทำได้มากกว่า หากเราจะนำเอากฎแห่งแรงดึงดูดมาใช้ก็ต้องใช้ให้เหมาะสม ต้องเข้าใจว่าการทำในสิ่งที่ควรทำเท่านั้นที่จะพาเราไปสู่สิ่งที่เราต้องการได้ ส่วนเรื่องของกระบวนการ “ขอ-เชื่อ-รับ” ก็เป็นเพียงแค่เครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เราสามารถทำในสิ่งที่ควรทำได้มากขึ้นและสม่ำเสมอขึ้นเท่านั้น

^{๒๓} อก.ฉก. (ไทย) ๒๒/๖๓/๕๗๗.